

אין שמחה כשמחת התורה

המשוררת סיון הר־שפי לוקחת את הקדושה והאירוטיקה שבעיסוק בתורה ובטיפול בספר התורה ומעבירה אותן לממד של חיי האהבה והזוגיות.

הפכי בו / סיון הר־שפי

א
 חַמֵּן בְּרֵאשִׁית שְׁלִי
 מְגַלְגֵּל אוֹתִי מִמְעֵילִי
 זְדִי עֲדִינָה

בְּשֶׁהוּא קוֹרֵא וְיָהִי
 עוֹר פָּנַי קוֹרֵן.

ב
 נִחְנֶנּוּ בְּחִיקֵי אֵת שְׂמִיחַת
 הַחֹרֶה שְׁלִי, אֶפֶה
 חֶלְקֵי בְּחִיקֵי
 וְיָדֵי רוֹעֵדוֹת
 בְּחִיקֵי הַר
 בּוֹעֵר.

ג
 עַל־פֶּה אֲנִי לוֹמְדַת טַעֲמִים שְׂבָרָה
 וְנִגְוֵי הַשַּׁעַם גְּרִיחַ הַשְּׂדֵה
 חֶשֶׁם לְקֶרְאֹתִי לְהַכְנִיסֵנִי
 אֶל הַגְּנוֹז בְּעוֹר.

ד
 כָּל לִיְלָה מִקְנִיטָה אוֹתִי בַח־קוֹל:
 יִדְעוּ אֵינָה יוֹדֵעַת
 מְלֵא נִימָה שְׁלוֹ אוֹ צִפְרוֹן
 הַפְּכִי בּוֹ וְהַפְּכִי
 דְּכוּלֵי בּוֹ.²⁸

בסתיו האחרון לבשתי לבן, הייתי כלה. תחת חופת אפיריון של טלית גדולה שנפרשה מעל ראשי, ולקולות שירה ורינה של כל המתפללים והמתפללות, הובלתי אל בימת בית הכנסת מוקפת באישי ובילדיי. בסתיו האחרון, בשמחת תורה, זכיתי לכבוד גדול – נבחרתי בקהילתי להיות כלת התורה. כלומר להיות זו שקוראת את הברכות של הקריאה האחרונה בספר דברים, ובכך חותמת את התורה. לא תיארתי לעצמי שאתרגש כל כך לשמוע את קולו של איתי החזן, הקורא לי ומזמין אותי בלשון המסורתית (שהוסבה ללשון נקבה): "עמדי, עמדי, עמדי הרבה דליה שרה בת יעל ומיכאל, כלת התורה, מרשות כל הקהל הקדוש הזה, והשלימי התורה".

רכבת הרים רגשית

יום שמחת תורה הוא חג יוצא דופן בין חגי ישראל מפני שהוא נוסד בתפוצות ולא בארץ ישראל. לכל אחד משלושת הרגלים, כאשר אלה נחגגים מחוץ לארץ ישראל, הוסיפו חז"ל יום טוב נוסף – "יום טוב שני של גלויות". יום זה נוסף לפני קביעת לוח שנה קבוע, והיה ספק מתי בדיוק יחול החג. בתפוצות, שמיני עצרת מוקדש כולו לתפילת הגשם ושמחת תורה נחגגת למחרת. כשמחת תורה "עלתה" לארץ ישראל, היא התחברה עם שמיני עצרת, וכאן, בישראל, שניהם נחגגים באותו היום.

הואיל וכך, שמחת תורה בארץ הוא יום גדוש מאוד בתכנים והאווירה בו משתנה שוב ושוב מקצה לקצה. אני חווה את היום הזה בבית הכנסת כרכבת הרים רגשית: אחרי ההקפות הנמרצות והעליזות של שמחת תורה, עוברים לקריאה בתורה (ובהרבה קהילות נהוג שכולם מקבלים עלייה ביום חגה של התורה), מזמינים את חתן או כלת התורה כדי לסיים את קריאת התורה ומייד מתחילים לקרוא את התורה מחדש ומזמינים חתן או כלה נוספים להתחיל את בראשית (שהרי אנו מסרבים להיות אפילו רגע אחד מחוץ למעגל הקריאה בתורה). כאן עוברים לתפילת הגשם, (ראו עמ' 52–54) ובעת אמירתה האווירה שונה לגמרי, שכן תפילה זו מזכירה את שבריריות חיינו, את הסכנות הקיומיות שבהם

ואת תקוותנו לשנה של ברכה. בבתי הכנסת האשכנזיים נאמרת ביום הזה תפילת הזכרת נשמות, שבה אנו מעלים ומעלות את זיכרון בני ובנות משפחתנו שעברו מן העולם. אין זה פלא שאני חוזרת הביתה

ביום הזה מבית הכנסת מותשת לחלוטין, לא רק משום אורכה של התפילה אלא גם משום מצב הרוח התפילתי המשתנה בה בקיצוניות כה עזה.

השחיני: הטבע שחעל הטבע

שמחת תורה הנחגגת בישראל בשמיני עצרת, חותמת את חג הסוכות. חג הסוכות נחגג שבעת ימים וזהו חג של יציאה אל הטבע, חזרה אל ההיולי, הקוסמי. התורה מורה להקריב בו שבעים פרים, המייצגים את שבעים האומות. כלומר החיבור לטבע הוא גם חיבור לִפְלִל-אנושי, למה שקדם להפרדה לעמים וללאומים. שמיני עצרת עשוי מאָריג אחר לגמרי – זהו חג הסוכות כולו סביב תורת ישראל, הטקסט המכונן והאינטימי של העם היהודי. שמחת תורה היא חזרה מן האוניברסלי אל מה שמייוחד לעם ישראל.

המספר שמונה משמש בתרבותנו לציין את הטבע שמעבר לטבע. דוגמה מובהקת לכך היא ברית המילה. אחרי שבעת ימי חייו הראשונים של התינוק הזכר, המסמלים את שלמות הבריאה, מגיע היום השמיני, שבו נערך הטקס המסמל את הבריאה של התינוק כיהודי, הבריאה שמעבר לבריאה. וכך גם שמיני עצרת – אם שבעת ימי הסוכות מסמלים את הטבע, שמיני עצרת ובו שמחת התורה מציב את עצמו בהמשכם כיום המציין את הטבע היהודי המיוחד, הטבע אוהב הלימוד והמחלוקת, ההעמקה והעיון, הטבע של התורה. דרך אגב, המוזיקאים שבמשפחתי מזכירים שגם בעולם המוזיקה כך הדבר – בעולם המוזיקה אוקטבה בנויה משבעה תווים (דו, רה, מי, פה, סול, לה, סי) והתו השמיני, שלאחריו, הוא חזרה על דו אבל ממקום אחר.

התורה היא של כוונות

היטב זכורה לי תפילת שמחת תורה שהשתתפתי בה לפני שנים רבות. בבית הכנסת נכחה סבתו של אחד המתפללים. סבתא זו, שעלתה בשנות החמישים מצפון אפריקה, חיבקה את ספר התורה בהתרגשות עמוקה ונישקה בדמעות את המעיל העוטף אותו. היא סיפרה לי שהיא אלמנתו של רב שכיהן בקהילתו עשרות שנים אולם היא עצמה מעולם לא נגעה בספר התורה, מעולם לא זכתה להתקרב אליו. התרגשותה של האישה לא נמחתה מזיכרוני ואליה הצטרפו חוויות דומות שחוויתי עם עוד אמהות, סבתות ודודות מעדות שונות ומרקעים שונים שלא זכו לנגוע עד כה בספר התורה, ושפניהן נמלאו נהרה כשאחזו אותו בזרועותיהן לראשונה.

שמחת תורה היא חג שמזכיר לנו **שהתורה היא של כולנו**, של כל מי שבחרים ובחרות לאהוב אותה, ללמוד אותה ולהפוך אותה לאור המאיר את דרכנו ומרווה את צמאוננו לדעת.

זהו זה, הסתיימו החגים, ו... חזרה לשגרה!

"דמעות של שמחת תורה" /
ד"ר מיכל ווזנר

רבי עובדיה מברטנורא מתאר את מנהגן של נשים יהודיות בטיציליה להיכנס לבית הכנסת ולנשק את ספרי התורה בערב יום הכיפורים. "באות הנשים משפחות משפחות להשתחוות ולנשק הספרי תורה", הוא כותב, "פתח אחד תיכנסנה ונכחו תצאנה, וכל הלילה זו נכנסת וזו יוצאת". כאשר קראתי את המילים האלה נוכחתי פתאום לדעת בתדהמה שמעולם לא זכיתי להשתחוות לספר תורה, ואת מספר הפעמים שנשקתי לו אני יכולה לספור, כמדומה, על יד אחת. במהלך חיי הייתי אינספור פעמים בבית כנסת ואינספור פעמים הבטתי מרחוק, אבל מעולם לא ראיתי ספר תורה פתוח לפניי, מעולם לא קראתי את המילים המכוננות של חיי ישירות מתוכי; מעולם לא גלתי אותו ולא פתחתי אותו, מעולם לא הרמתי אותו, לא הרגשתי את כובדו, לא שמעתי בסמוך לאוזני ממש את צלולם הרך של פעמוני הכתר.²⁹